

KIBELEZETT KÖBÁNYÁK ÜREGÉBEN

A fölösleges fényűzést végletekig kerülő emberfajta voltam már fiatalon, mégis a dőzsölés vádja vetült rám kora középiskolai éveimben. Mikor a demokratikusnak nevezett, ám a valóságban fasisztoid jellegű Német Demokratikus Köztársaságban gyártott, Certo KN 35 jelzetű fényképezőgépem, amit dorogi Nagymamámtól kaptam Karácsonyra még sok éve, végleg felmondta a szolgálatot, a boldogult, azóta Királyné koronázott Majakovszkij utcai fotóbizományiban kinéztem magamnak egy tüköraknás, Moszkva-80 típusú gépet. Nyolcszázért megvettem egy napfényes délutánon, ám további két tekercs feketefehér filmért folyamodván az eladó rámtámadt: Dőzsölünk? Dőzsölünk?

A szocialista ipar a nyolcvanas évekre megroppant és megkezdődött lassú magába roskadása, és szerte a dorogi vidéken mutatta ezt az elhagyott, omladozó és rozsdásodó objektumok hosszú sora, amit elszántan fényképeztem Certo KN 35-ös, majd Zenit Moszkva 80-as gépemmel, megérezvén talán, hogy a demokráciának nevezett

időkbën fölháborító hévvel rontanak majd neki mindezek lerombolásának. Hanem tartottam tőle, hogy föltűnik majd valakinek az állami fotólaborokban a sok-sok ipari létesítmény a fotókon, megbíztattak is a barátaim, fölszerelkeztem ezért a fekete-fehér negatívok előhívására és a papírképek nagyítására.

A negatívokat a tanknak hívott, hengeres edényben hívtam elő. A tankban két, kivehető orsó van, a vécé sötétségébe burkolózva erre csévélttem át a kazettából kihúzott negatívfilmet, majd belecsúsztattam a tankba, rácsavartam a tank fedelét és sorban fölöntöttem hívóoldattal, mosófolyadékkal, fixíroldattal és megint mosófolyadékkal. Furfangos edény a hívótank, mert ha már benne van a negatív, világosban lehet folytatni az előhívást, a folyadékok ki-be öntögetését, fény akkor már nem juthat a belsejébe. Legvégül letekerceseltem a már fixált negatívot az orsóról és kiakasztottam száradni a konyhába néhány órára.

A papírképek előhívása sokkal izgalmasabb volt! A fürdőszobában állítottam föl a fotólabort és legtöbbször éjszaka végeztem a nagyítást, mikor a halványzöld fény fotonjainak lassú percegése is szinte kivehetővé vált a csendes félhomályban. Itt nem kellett vaksötétség, mint a negatívok hívásánál, mert a közönséges fekete-fehér pozitívpapírok nem érzékenyek a vörös és zöld fényre.

Három narancssárga színű vegyszerestálat rendeztem sorba a fürdőkádra tett farácson, a hívót, a mosót és a fixírt, a fixír után a mosóban mostam készre a képeket. A fotópapírokat zöld

műanyagcsipesszel emeltem ki a tálakból, mindegyik tál szélére odacsiptettem egyet. A nagyítógép a mosógép tetején trónolt.

Befűztem a negatívot a nagyítógépbe, mint egy diavetítőbe, és a nagyítókeretbe fogott, Forte gyártmányú, nyers fotópapírra vetítettem a képet. Magamban számoltam az expozíció másodperceit, majd lekapcsoltam a nagyítógépet, kivettem a fotópapírt a keretből és gyorsan a hívófolyadékba merítettem.

Hamarost előtűnedezték az első vonalak, a sötétebbek először, majd az egész, zöld fényben fürdő kép kibontakozott. Mint szélcsendes éjszakan a neszekre figyelmezve, a várakozás izgalma járta át testemet, a születő képre szegeztem tekintetemet. Hirtelen előugrottak az árnyalatok és egyre csak erősödtek, s egyszer csak valaki, valami visszanezett a papírról. Hibátlanul folytak össze a részletek tökéletes végeredménnyé.

A látszatra már kész fotót kiemeltem a csipesszel a hívóoldatból és a mosófolyadékba dobtam, ott megfogtam a következő csipesszel, megmozgattam a vízben és egy perc múlva továbbemeltem a fixírbe. Ott is néhány percet ázott, míg elbomlottak a hívóvegyyszer maradványai, utána a mosdóban mostam készre a fényképet. A nedves képeket a csempére tapasztottam, hogy a fölös víz lecsorogjon róluk, utána megszáritottam a villanyos szárítógéppel.

Egyszer balul ütött ki a bányák fényképezése, bár még sokkal rosszabbul is végződhetett volna. Tizennégy körül voltam és igazi ipari kémhez hasonlóan, a legnagyobb csendben közelítet-

tem meg az objektumot: kempingbiciklivel. A dorogi Mésztelepen állt ez a két akna és úgy hívták ezt a helyet, hogy Tömedékakna, a felhagyott bányák homokkal való eltömeszeléséről. Két rozsdás, nem is túl magas, tíz-húsz méteres akna-torony állt ki a földből, közel egymáshoz.

Igazi bányavidék volt e község-, majd a huszadik század végszakaszában már városvégi terület, a mészmű fehér porral fődött betonépületein túl kőbánya harapott a hegyekbe, ahonnan egyszer szintén elkergettek. Veszélyes szöglete volt ez az univerzumnak!

A biciklit a lépcső alján parkoltattam, egészen a legalsó fokig toltam és letámasztottam, majd felhágtam a lépcsőn. Jobb kezemnél a két akna magasodott, jobbra előre felé egy téglapépület, valami gépházféle, toronyiránt egy rövid gúrtó, vagyis lejtős sínpár, fabetéttel a sínek között, baloldalt meg egy nyitott gépszín.

A gépszín előtt kézi vitla, közönségesebb nevén csörlő rozsdásodott, két arasz vastag dobbal. Oldalán hatalmas kurbli ágaskodott, tengelyének tövében a kilincsszerkezet vastag, fél méteres fogaskereke forgott valaha, hogy a kilincs minden századfordulatkor egyet kattanjon rajta, s a dobot visszafelé forogni ne engedje.

A téglapépület sarkán, bár nappal volt, átlátszó üvegbúra alatt villanykörte égett a magasban, ez, mint később kiderült, valóban emberi lények fenyegető befészkelődését jelentette. Először a közelebbi aknát övező rozsdás drótháló fedezékében álltam, sajnos e rejtekhelyről éppen a lényeges tárgyakat lefényképezni lehetetlen volt.

Percnyi lapulás után kiléptem az előttem elterülő, üres térség közepére, s elkezdtem körben fényképezni mindent.

Éppen végeztem a felvételekkel, mikor az épület rozsdás ajtaja nyikorogva feltárult és két öreg főszer mászott elő a benti félhomályból. Rögvest észrevettek és felém indultak. Közönyösen felemeltem a fejemet, jelezvén, hogy én is látom őket, s lassan, nyugodtan nekiláttam kémfényképezőgépetem bebugyolálni a tokjába.

Felhőtlen nyugalمامat látva a főszerrek is lassan közelítettek, így időt nyertem és egészen a lépcső tetejéig vissza tudtam húzódni, még mindig tüntetőn babrálva a Certo KN 35-ös tokjával. Mikor egészen közel értek, beszélgetni kezdtünk, vagyis hát rámförmedtek, hogy: Mit fényképezél?! Nem sok lehetőség volt, azért elősoroltam: Az aknákat! A többivel nem akartam bonyolítani helyzetemet.

Erre az egyik férfi szétcsapja a kezeit és teátrálisan körbemutat velük, hogy aszondja: ez magánterület! Mondom neki, hogy se kerítés, se tábla, nem tudhattam. Ekkor már erős visszavonulásban voltam a bicikli felé, kisvártatva meg is ragadtam a krómozott szarvkormányt és helyére rúgtam a kitámasztót.

Rámröfögött hirtelen a nagyobbik darab manusz, hogy mutassam a személyi igazolványom. Biztos, ami biztos alapon a nyeregbe pattantam és onnan kiáltottam, míg ők a lépcső tetején állva nézegettek rám, hogy: még nem vagyok tizen-négy éves, még nincs személyi igazolványom! Mikor erre azt válaszolta, hogy „Túl sokat tudsz

te ahhoz, hogy csak tizennégy éves legyél!”, késlekedés nélkül beletapostam a pedálokba és rettentő sebességgel kezdtem fölfelé tekerni az emelkedőn, majdnem a kőporos, füves partfalba harapva, amikor bal lábam hirtelen lecsúszott a műanyagpedálról.

Megtántorodott a bicikli, egyensúlyt veszített kezem tehetetlenül lökte a kormányt balirányba. Lecsúszott lábam a földbe szántott, végleg a föld felé rántva a vasszamarat. Ám elég volt egyetlen pillanatra elüldözőimre irányítani gondolataimat, hogy utolsó erőmmel visszaugorjak a nyeregbe s örökre elkerekedzek.

De mert a vesztes hadszínterekre rendületlenül igyekeztem visszatérni, az elkövetkező időkben a hegy mögül nagyot kerülve a Tömedékaknát is többször megközelítettem, azonban a behatolást még egyszer nem kockáztattam.

Az érdekes objektumok kétségtelen élvezetén túl veszélyes öve volt ez a Földnek, mert már említettem, hogy a szomszédos kőfejtőből is elkergettek egyszer, midőn az Ezredessel indulunk ásványt gyűjteni a hatalmas, fehérén villámzó kőfalak alá egy délutánon. Az a délután egyébként egy, a VI. aknán eltöltött délelőtti követett, arról későbbben lesz szó.

Azon a napon békésen mozogtunk befelé az Ezredessel a kőbányába, ám egyszer csak előugrott egy fickó és kiterelt minket, kutyája is volt, mint egy valódi juhásznak, az ébresztette föl jöttünkre. A kőbányákat nem a kövek miatt őrizték, hanem mert félhülye, a mészkőbányászattal semmiféle eszmei közösséget nem érző, magukat em-

berszabásúnak álcázó alsóbbrendű lények rendszeresen megdíbolták a kőfalak alatt parkírozó, roppant méretű munkagépeket.

A kiterelés után hátulról, a fenyegetőző őrholtterében közelítettük meg a hegyet, fölmásztunk a hegyoromra, a csupasz, függőleges kőfal tetejére. Felkaptattunk a negyven-ötven fokos, kopár oldalon, közben találtunk egy hatalmas, szimmetrikus, női nemi szervre emlékeztető mészkőképződményt, el is neveztük Lópina-kőnek.

Középtájt meghasadt a hegyoldal, az ösvény méteres szakaszon a mélybe szakadt, de az Ezredessel bátran átugrottuk a hegygerincen tátongó repedést, a felrúgott kőmorzsalék a mélybe pergett. Néhányszor még a bokrok ágaiba kapaszkodtunk, hogy a sziklaperemen egyensúlyozva a mélybe ne zuhanjunk, végül a hegyorom kis tisztássá szélesedett és a hegytető véget ért.

Keskeny, alig kitaposott ösvény koronázta a sziklaperemet, jobb oldalán közönyösen hullott alá a fehér mélység, nem volt fenyegető, valamiért nem. Balomon tüskés bokrok szegték be az utat, körbe feltárult a magasi látvány, a város és a dombok, a Tömedékakna és a kőfejtő röpképe.

A tisztás közepén, egy betontalapzaton üveggyapot szigetelés szétfoszlott maradványába burkolt, rozsdás cső meredezett, lerombolódott távhővezeték roncsa. A vidéken dívott a távhővezetés, a várost keresztbe-kasul hálózták a betonoszlopokra tűzött ezüstkígyók, sőt az utak mentén más településekre is elvezettek, hogy szétporciózzák az egykori centrálé, későbbi nevén hőerőmű hulladékhojét. Ma már hőerőmű nincs, gázzal fej-

lesztik a csövekbe táplált meleget, a villany meg máshonnan érkezik drótokon.

A kőbányában több szinten fejtették a mészkövet, hatalmas, fehér teraszok ültek a hegy oldalában. Fehéren szikrázott minden, még a valaha sárba-földbe vágott teherautóutak is, mindent elborított a finom kőpor. Később messziről láttam egy robbantást a túloldali, Esztergom felé eső kőfejtőben, mikor a detonáció pillanatában elszabaduló karbonátliszt egy egész hegyet percekig eltakart.

A város fölött álltunk, szemünk már egyenesen nézve sem akadt semmibe, alant a nyugati szélben füstöltek a gyógyszergyár kéményei és világító lánggal égett a gázfáklya, kivehetővé vált a lakótelepek szerkezete, sőt az egész városé, a valamié, amit tízezer szaladgáló emberszabású népesít be és működtet, láthatóvá váltak az anyagcsere látványosabb csatornái, a vasútvonalak, a főutak, a sárga buszok helyi és helyközi járatai.

Ha a várostól jobbfelé fordultunk, fölülről láttuk a kempingbiciklis fényképezést követő, valahai megkergetés helyszínét. A kőporos földút a Mészmű oldalán vezetett a völgyecskebe, nagyot kanyarodott jobbra, s a kanyarban néhány lépcsőfok indult fölfelé a Tömedékaknához. Elmagyaráztam mindent részletesen az Ezredesnek, de talán fölösleges volt, hiszen vele összehasonlíthatatlanul veszélyesebb vállalkozásba fogtunk: a rég fölhagyott VI. akna meghódításába.